

О ПРИРАЧУНАВАЊУ ПОКЛОНА У ОБРАЧУНСКУ ВРЕДНОСТ ЗАОСТАВШТИНЕ¹

Апстракт: *Обрачунска вредност заоставштине је посебна математичка категорија која представља основицу за израчунавање вредности појединачног нужног дела, и на основу које се утврђује да ли је дошло до повреде нужног дела добротним располагањима оставиоца. Предмет пажње аутора у раду јесу питања: који све поклони улазе у обрачунску вредност заоставштине, а која доброчина давања су изузета из ове рачунске категорије, да ли је оправдана дистинкција међу поклонима учињеним законским наследницима и трећим лицима у погледу њиховог прирачунавања у обрачунску вредност заоставштине и могућности намирења нужног дела из њихове вредности, ко се све сматра законским наследницима, а ко трећим лицима, те да ли се законским решењима нарушава правна сигурност поклонопримаца.*

Кључне речи: *обрачунска вредност заоставштине, поклони, нужни део.*

Увод

Правни значај поклона у сфери нужног наслеђивања веома је велики, те овом институту регуле наследнога права, које уређују установу нужног дела, посвећују значајну пажњу. Наиме, добротним располагањима правним пословима *inter vivos* оставилац може у потпуности исцрпети или значајно умањити своју заоставштину, и на тај начин изиграти интересе својих нужних наследника. Да би се то спречило, као основ израчунавања вредности нужног дела не узима се чиста вредност заоставштине, која преостане након смрти оставиоца, већ тзв. обрачунска вредност заоставштине, која у себе инкорпорира и вредност законом дефинисаног круга учињених поклона.²

¹ Овај рад је резултат истраживања на пројекту *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору* (бр. пројекта 179046), који реализује Правни факултет Универзитета у Нишу.

² „Kad to ne bi bilo tako, ostavilac bi sve ono što mu ne bi bilo dozvoljeno učiniti testamentom učinio (odnosno mogao učiniti) besplatnim правним пословима за живота, чинећи тако заштиту нуђних

Нужни део, као законом одређени део заоставштине који мора припасти утврђеном кругу нарочито привилегованих законских наследника – нужним наследницима, независно од воље оставиоца, може бити повређен прекомерним завештајним располагањима и/или поклонима. Одређивањем поклона који се прирачунавају у обрачунску вредност, законодавац дефинише којим поклонима нужни део може бити повређен. Ако се учињеним поклонима оставилац кретао ван граница тзв. расположивог дела заоставштине и тиме повредио нужни део нужних наследника, поклонопримци ће, у мери у којој се поклоном вређа нужни део, бити дужни да га намире.

Наследноправним прописима одређено је шта се све у наследном праву сматра поклоном, који поклони се урачунавају у основицу за исказивање вредности нужног дела, а који су из ње изузети, те како се утврђује вредност поклона. У овом раду указаћемо на актуелна законска решења за која се определио наш законодавац, али и отворити нека веома спорна питања на која ћемо покушати да дамо одговор. У фокусу пажње биће нарочито разматрање критеријумима на основу кога се утврђује ко се од поклонопримаца сматра законским наследницима поклонодавца, а ко трећим лицима, да ли је изразито привилегован положај трећих лица као поклонопримаца, у погледу обавезе измирења нужног дела, оправдан, те да ли законом одређен временски оквир у који су смештени поклони који се урачунавају у обрачунску вредност заоставштине, обезбеђује ефикасну заштиту нужним наследницима, а са друге стране правну сигурност поклонопримцима.

1. ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ПОКЛОНА У ЗАКОНУ О НАСЛЕЂИВАЊУ

Уговор о поклону је такав уговор којим једна уговорна страна (поклонодавац) преноси или се обавезује да пренесе на другу уговорну страну (поклонопримца) право својине на ствари или какво друго право, или да му на рачун своје имовине, учини неку имовинску корист, без одговарајуће накнаде.³

По угледу на велике грађанскоправне кодификације 19. века које су подробно регулисале овај уговор,⁴ и Српски грађански законик⁵ је главу XVI-

nasljednika i cijeli taj pravni institut potpuno sterilnim, upravo idealnim za „zaobilaženje“. Logično je, dakle, da država koja priznaje institut nužnog dijela izgradi i odgovarajući pravni instrumentarij koji će omogućiti njegovo puno poštivanje i postizanje ciljeva zbog kojih je i usvojen u jednom pravnom sistemu kao njegov sastavni dio“. Н. Каџер, *Који се дарови узимају у рачун у свежи утврђивања вриједности оставине*, Законитост, бр. 7-8, Загреб, 1991, стр. 870.

3 Видети уместо свих: С. Перовић, *Облигационо право*, Београд, 1981, стр. 602.

4 Видети: чл. 893-966 Француског грађанског законика (СС), § 938-956 Аустријског грађанског законика (АВГВ), § 516-534 Немачког грађанског законика (ВГВ), чл. 480-493 и 896-899 Општег имовинског законика за Црну Гору.

5 Законик Грађански за Књажевство Србско обнародован на Благовести 25. Марта 1844. године. С обзиром да је уобичајени скраћени назив ове кодификације *Српски грађански*

II посветио уређењу уговора о поклону. Закон о облигационим односима,⁶ иако настао на темељима Скице за Законик о облигацијама и уговорима,⁷ није регулисао овај правни посао.⁸ Из тог разлога на уговор о поклону деценијама уназад примењују се норме садржане у СГЗ-у (§561-568),⁹ као и норме садржане у општем делу ЗОО, које се односе на све уговоре, именоване и неименоване.¹⁰ Нови Грађански законик Републике Србије регулисаће уговор о поклону, а као основа за коначну редакцију текста послужиће норме садржане у Преднацрту Грађанског законика.¹¹

Закон о наслеђивању Републике Србије¹² једини је позитивно-правни пропис којим се појам поклона дефинише. Интерпретативно правило шта се сматра поклоном садржано је у оквиру одсека *Израчунавање нужног дела*. Користећи се специфичним методом егземпларног набрајања, законодавац у

законик, у даљем тексту биће коришћена скраћеница СГЗ.

6 Закон о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, бр. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 57/1989, „Службени лист СРЈ“, бр. 31/1993, „Службени лист СЦГ“, бр. 1/2003 – Уставна повеља). Даље: ЗОО.

7 Видети: чл. 509-522 Скице за Законик о облигацијама и уговорима, у: М. Константиновић, Облигације и уговори: Скица за Законик о облигацијама и уговорима, Београд, 1996. Даље: Скица.

8 Приликом доношења ЗОО, заузет је став да уговор о поклону није типичан инструмент промета роба и услуга, те да не треба бити предмет регулисања овог закона, као савезног прописа, с обзиром да је у надлежности федерације било уређење основа уговорних односа у области промета роба и услуга, док су сви други уговорни односи били препуштени у надлежност република и покрајина. Више о томе: С. Перовић, Десет година примене и непримене Закона о облигационим односима, у: Закон о облигационим односима 1978-1988, Књига о десетогодишњици, Том I, Београд, 1988, стр. IX-LVII. Република Србија до данашњих дана није посебним прописом регулисала овај уговор.

9 Правни практичари указују да су се домаћи судови, у парницама које су за предмет имале уговор о поклону, дуго времена позивали на правна правила СГЗ-а, али да је временом то позивање све више изостајало. Ј. Боровац, Ограничења аутономије воље поклонодавца код уговора о поклону, Правни живот, бр. 5-6/2008, стр. 182.

10 Свакако да је велика штета што се судска пракса, када је реч о уговору о поклону, градила на примени старих правних правила, а не позитивноправних прописа, делујући снагом аргумената, али неизоставно и аргументом снаге виших судова у односу на ниже. В. Иванчић-Каџег, *Ugovori o darovanju, uzdržavanju i ortaštvu – gde im je mjesto?*, Зборник радова „Тридесет година Закона о облигационим односима – de lege lata и de lege ferenda“ (Крагујевац, 24-27. септембар 2008.), Београд, 2009, стр. 352.

11 Видети: чл. 660-680 Преднацрта Грађанског законика Републике Србије (даље: Преднацрт ГЗ). Текст је доступан на интернет страници: <http://www.mpravde.gov.rs/cr/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik>. Посета сајту: 10. 11. 2012.

12 „Сл. гласник РС“, бр. 46/1995 и 101/2003. У даљем тексту: ЗОН.

чл. 50¹³,¹⁴ наводи најпре да се поклону уподобљава свако одрицање од права које је оставилац имао према неком лицу, у случају када код титулара права постоји свест и воља да за вредност права кога се одриче буде увећана имовина дужника. Одрицање од наслеђа у корист санаследника такође се сматра поклоном. Наиме, изјава којом се наследник одриче наслеђа у корист лица које је са њим позвано на наслеђе, по својој природи јесте изјава о пријему наслеђа и уступању наследног дела санаследнику,¹⁵ тачније понуда која се санаследнику чини да наследни део прихвати. Уколико санаследник прихвати уступљени део, на односе њега и уступиоца примењиваће се правила о поклону (чл. 216 ст. 2), осим када се пријемник није обавезао на противнакнаду за уступљени део, у ком случају ће се радити о теретном правном послу, евентуално мешовитом поклону.¹⁶ Одрицање од наслеђа, пак, као негативна наследничка изјава којом наследник губи наследничко својство *ex tunc*, не може се сматрати поклоном,¹⁷ јер ће наследни део наследника бити распоређен према одребама ЗОН-а, без сагласности осталих универзалних сукцесора.

Поклоном се сматра и отпуст дуга, јер се ради о вољном доброчином акту повериоца којим вредност која је представљала дуг остаје у имовини дужника.¹⁸ Све оно што је оставилац за живота дао наследнику на име наследног дела, независно од тога да ли су се они споразумели да је тиме наследнику у потпуности намирен наследни део, и да се након смрти оставиоца неће

13 Садржина чл. 50 ЗОН готово у потпуности је преузета из чл. 34 савезног Закона о наслеђивању из 1955. године („Сл. гласник РС“, бр. 46/1995 и 101/2003 – у даљем тексту: ЗОН) и чл. 29 републичког Закона о наслеђивању из 1974. године („Сл. гласник СРС“, бр. 52/1974, 1/1980, 25/1982 и 48/1988 – у даљем тексту: ЗОН из 1974.). Скоро идентичну одредбу садрже и важећи закони бивших република СФРЈ, а данас самосталних држава. Видети: чл. 29 Закона о *dedovanju* Slovenije („Uradni list SRS“, бр. 15/76, 23/78, „Uradni list RS“, бр. 17/91-I-ZUDE, 13/94-ZN, 40/94 Odl. US, 82/94-ZN-B, 117/00 Odl. US, 67/01, 83/01-OZ), чл. 72 Закона о *nasljeđivanju* Hrvatske („Narodne novine“, бр. 48/03 – даље ЗОНРХ), чл. 31 Закона о *nasljeđivanju* Crne Gore („Službeni list CG», бр. 74/2008), чл. 34 Законот за наследувањето Македоније („Сл. весник на РМ“, бр. 47/96-даље ЗОНРМ).

14 Иако је ова одредба била изложена критикама, са аргументацијом да „не доноси ништа ново“ и не проширује појам поклона, те да јој и није место у прописима о наслеђивању (О. Антић, Слобода завештања и нужни део, докторска дисертација, Београд, 1983, стр. 320), она је ипак нашла своје место и у актуелном ЗОН-у.

15 Видети: чл. 216 ст. 1 ЗОН.

16 Поклоном се сматра и бесплатно потпуно или делимично уступање наследног дела санаследнику уговором о преносу наследног дела, као и бесплатно уступање наследног дела трећем лицу, с тим што у том случају до преноса уступљеног дела долази након деобе наслеђа. (чл. 231 ЗОН).

17 То се нпр. изричито наводи у чл. 479 ст. 3 Закона о *obveznim odnosima* Republike Hrvatske („Narodne novine“, бр. 35/2005, 41/2008).

18 С. Сворцан, Коментар Закона о наслеђивању, са судском праксом, Крагујевац, 2004, стр. 144.

прихватити дела који му по закону припада,¹⁹ третира се као поклон. Поклон обухвата и сваку имовинску корист учињену наследнику за оснивање или проширење домаћинства, односно обављање каквог занимања.

Осим побројаног, у чл. 50 *in fine* наводи се да ће се поклоном сматрати „и свако друго бестеретно располагање“. Израз *поклон* у смислу одредаба које штите нужне наследнике има, дакле, такво значење да обухвата сва заживотна добročина располагања оставиоца, чињена како у корист лица која улазе у круг законских наследника, тако и лица која се налазе ван тога круга. У старијој литератури наводи се да „израз поклон има шире значење и односи се не само на уговоре о поклону (поклоне *inter vivos*) већ и на акт последње воље (поклоне *mortis causa*)“;²⁰ подразумевајући под тиме и завештање и уговор о наслеђивању. Овако широко схватање израза *поклон* свакако је неприхватљиво. У нашем праву уговор о наслеђивању ништав је правни посао, док је завештање, као бестеретно располагање *mortis causa* посебан основ стицања наслеђа, регулисан ЗОН-ом.

2. ИЗРАЧУНАВАЊЕ ОБРАЧУНСКЕ ВРЕДНОСТИ ЗАОСТАВШТИНЕ

Обрачунска вредност заоставштине (ОВЗ) је посебна рачунска категорија, која представља основицу за исказивање вредности појединачног нужног дела сваког нужног наследника у новцу. Смисао њеног израчунавања јесте утврђивање да ли је, и у којој мери, оставилац добročиним располагањима повредио нужни део нужних наследника. Наиме, величина нужног дела одређује се од законског дела сваког нужног наследника, у облику разломка,²¹ а његова вредност изражава се у утврђеном проценту од обрачунске вредности заоставштине, те се прирачунавањем поклона у ОВЗ увећава вредност појединачног нужног дела. Уколико је вредност коју је нужни наследник добио добročиним правним пословима оставиоца, осим оних која му се не урачунавају у наследни део, односно вредност дела заоставштине која му припада као законском наследнику мања од вредности нужног дела, сматра се да је нужни део повређен.

Прирачунавање поклона у ОВЗ мотивисано је тежњом законодавца да ефикасније заштити интересе нужних наследника, будући да чињењем поклона

¹⁹ Оваква уговорна одредба, којом се наследник одриче наслеђа које није отворено, иначе не тако ретка у пракси, ништава је у праву Републике Србије (чл. 218 ЗОН).

²⁰ Ж. Перић, Карактерне особине уговора о поклону, Архив за правне и друштвене науке, бр. 3/1924, стр. 163-164.

²¹ У нашем праву, дакле, прихваћен је концепт појединачног нужног дела. Нужни део потомака, усвојеника и њихових потомака, као и супружника оставиоца увек је половина, а нужни део родитеља и осталих предака, усвојиоца и браће и сестара оставиоца трећина од законског наследног дела.

оставилац може значајно умањити своју заоставштину и тако изиграти интересе својих нужних наследника.²²

Најједноставније речено, обрачунска вредност заоставштине представља збир нето вредности заоставштине и вредности бесплатних располагања правним пословима *inter vivos*, које је оставилац учинио иако није био на то законом обавезан, осим оних који су посебним нормама из тог обрачуна изузете.

Поступак извођења рачунске операције за израчунавање обрачунске вредности заоставштине регулисан је чл. 48 ЗОН-а. Најпре се утврђује тзв. актива заоставштине, тако што се пописују и процењују сва права која је оставилац имао у тренутку смрти, рачунајући ту и све оно чиме је завештањем располагао, као и сва потраживања, осим очигледно ненаплативих. Процена вредности ствари и права врши се према стању у време отварања наслеђа, а вредности у време израчунавања ОВЗ. Од добијене вредности одузимају се дугови које је оставилац имао, заједно са споредним потраживањима поверилаца, уобичајени трошкови сахране и трошкови пописа и процене вредности заоставштине,²³ који чине тзв. пасиву заоставштине.

На тако добијену чисту вредност заоставштине додаје се вредност законом дефинисаног круга оставиочевих добротних располагања правним пословима *inter vivos*. Основни проблем који стоји пред законодавцем при утврђивању правила о израчунавању ОВЗ јесте вредност којих поклона у њу треба прирачунати? Да ли сва добротина давања требају ући у ОВЗ или из одређених разлога нека треба изузети?

У нашем праву сва добротина располагања нису саставни део ОВЗ. У основицу за исказивање нужног дела улазе поклони које је оставилац чинио законским наследницима било када, и на који год начин током живота, па и они за које је наредио да им се не урачунају у наследни део, као и поклони које је трећим лицима учинио у последњој години живота.^{24, 25} Овакво решење израз

22 У домаћој правној доктрини има и мишљења према којима је веома тешко изнаћи убедљиве, необориве аргументе, којима би се могло оправдати урачунавање поклона у ОВЗ, те се ауторка залаже за решење по коме би нужни део могао бити повређен само завештајним располагањима, не и поклонима. Ј. Боровац, *op. cit.* стр. 188-189.

23 У трошкове пописа и процене вредности заоставштине улазе трошкови чувања ствари и привремених мера за обезбеђењем заоставштине, али не и трошкови за рад стараоца заоставштине, извршиоца завештања и управитеља наследства. О Антић, З. Балиновац, Коментар Закона о наслеђивању, Београд, 1996, стр. 253.

24 Овакво решење предвидео је још савезни ЗОН из 1955. године (чл. 33 ст. 4 и 5), и оно је опстало и данас, а некритички је преузето и од већине република бивше СФРЈ, у чијим правима и данас егзистира.

25 Сврха урачунавања поклона у ОВЗ јесте да се утврди која су се оставиочева бесплатна располагања кретала у границама расположивог дела, а која су задрала у нужни део, и да се добије основица за израчунавање појединачног нужног дела. М. Крећ, Ђ. Павић, Коментар Закона о наслеђивању, Загреб, 1964, стр. 88.

је тежње законодавца да успостави адекватан баланс између заштите нужних наследника од изигравања њиховог права на нужни део, са једне, и заштите интереса поклонопримаца, шире посматрано и правне сигурности, са друге стране.²⁶

2.1. Проблем дефинисања законских наследника и трећих лица као оставиоцевих поклонопримаца

Три основна питања која се постављају при разматрању који поклони улазе у ОВЗ јесу: 1. ко се од поклонопримаца, према одредбама Закона о наслеђивању, сматра законским наследницима а ко трећим лицима, 2. да ли су оправдана решења која у неповољнији положај стављају законске наследнике оставиоца у односу на трећа лица, и 3. да ли је временски оквир у који су смештени поклони овим категоријама поклонопримаца у вези са израчунавањем ОВЗ адекватан, односно да ли се њиме у довољној мери штите интереси нужних наследника, са једне, и да ли је обезбеђена правна сигурност поклонопримаца, са друге стране?

Савезни Закон о наслеђивању из 1955. године регулисао је да у ОВЗ улази вредност свих поклона које је оставилац учинио на ма који начин неком законском наследнику, па и поклона учињених наследницима који се одричу наследства, као и вредност поклона учињених у последњој години живота лицима која нису законски наследници.²⁷ Већ на први поглед јасно је да је законодавац направио битну разлику између поклона учињених законским наследницима и трећим лицима, а да је употребљена формулација толико непрецизна да се веома тешко може одредити која лица спадају у круг законских наследника, а која остају ван тога круга. Прецизније, било је спорно да ли је законодавац, када говори о законским наследницима, имао у виду оне који наслеђују *in concreto*, или *in abstracto*?

Разумљиво је да је овакво одређење довело до различитих тумачења наведене одредбе у јудикатури, а дуги низ година се и у теорији водила полемика да ли се као законски наследници, у смислу одредбе о израчунавању ОВЗ, сматрају само она лица која су заиста постала наследници на основу закона, или сва лица која улазе у круг законских наследника оставиоца. Према одређеним

²⁶ Упоредно право познаје различита решења. Тако, у македонском праву, при одређивању ОВЗ узимају се само поклони које је оставилац учинио у последња три месеца живота (чл. 33 ст 4 ЗОНРМ). При томе, законодавац не прави дистинкцију између поклонопримаца на законске наследнике оставиоца/поклонодавца и трећа лица. Овакво решење у значајно мањој мери штити нужне наследнике него у другим правима. У Француској, и поклони даровани трећим лицима било када улазе у ОВЗ (чл. 922 СС), док у немачком праву у основицу за израчунавање нужног дела улазе и поклони трећим лицима учињени у десет последњих година живота поклонодавца (§2325 ст. 3 BGB).

²⁷ Видети: чл. 33 ст. 4 и 5 савезног ЗОН-а из 1955. године. Идентичну формулацију преузео је и републички ЗОН из 1974. године (чл. 28 ст. 4 и 5).

ауторима, који су се позивали на „Објашњења уз Закон о наслеђивању“, то би били само законски наследници који *in concreto* наслеђују.²⁸ Чини се да је и у судској пракси овакво схватање преовлађивало.²⁹ Полазећи од телеолошког тумачења, а имајући у виду да норме које уређују нужно наслеђивање имају за примарни циљ што ефикаснију заштиту нужних наследника, већина теоретичара ипак се залагала за екстензивно тумачење наведених одредби.³⁰

У важећем ЗОН-у, настојећи да разреши ову дилему, законодавац је нешто прецизнијом, али опет различитим тумачењима подложном формулацијом, одредио да у ОВЗ улазе поклони учињени на било који начин неком од законских наследника, независно од тога ком наследном реду припадају, да ли хоће или могу да наследе.³¹ Чини нам се да ова норма имплицира најшири круг лица која могу бити законски наследници, те да поклони учињени било када свим потенцијалним законским наследницима улазе у ОВЗ, чак и онда када су се наследници одрекли наслеђа, оглашени недостојним за наслеђивање и сл. Тиме су се очигледно желели заштитити интереси нужних наследника, науштрб интереса поклонопримаца-законских наследника, с обзиром да се одређењем који поклони улазе у ОВЗ истовремено дефинише и круг поклона из којих се нужни део може намирити. Поклони нужним наследницима, као посебној категорији законских наследника, биће урачунати у ОВЗ када год да су учињени, док се вредност поклона учињених завештајним наследницима који нису истовремено и законски наследници узима у обзир само ако су учињени у последњој години живота оставиоца. Исто важи и за поклоне испорукопримцима и корисницима налога.

Спорно, међутим, може бити питање да ли се одређена лица као поклонопримци, у смислу чл. 48 ст. 3 ЗОН-а, сматрају законским наследницима или трећим лицима. Тако, дилема може бити како поступити са поклонима учињеним супружнику пре брака. Чини нам се да би такви поклони били урачунати у ОВЗ када год да су учињени, уколико је доцније закључени брак престао смрћу оставиоца. Компликованије је, међутим, питање како третирати неопозване поклоне учињене током брака супружнику са којим је брак престао разводом или поништењем,³² с обзиром да бивши супружник не улази у круг

28 М. Крећ, Ђ. Павић, *op. cit.* стр. 88.

29 Видети: Пресуда Врховног суда СР Словеније, Пж. 130/66, од 25. 3 1966 (Збирка судских одлука XI-1, одлука бр. 15, Београд, 1966); Пресуда Врховног суда Хрватске, Рев. 1203/79, од 18. 3. 1980 (Збирка судских одлука V-1, одлука бр. 37, Београд, 1980).

30 С. Марковић, *Наследно право*, Београд, 1981, стр. 198; О. Антић, *Слобода завештања и нужни део*, стр. 319; Н. Каџер, *op. cit.* стр. 873, N. Gavella, V. Belaj, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008, стр. 235.

31 Видети: чл. 48 ст. 3 ЗОН.

32 У чл. 190 *Породичног закона* („Сл. гласник РС“, бр. 18/2005 и 72/2011-др. закон) предвиђена је могућност да у случају престанка брака поништењем или разводом, супружник

законских наследника. У домаћој доктрини изнет је став да би овакви поклони требали бити урачунати у ОВЗ, када год да су учињени, јер је брак постојао када је поклон учињен.³³ Нама се овакво тумачење наведене законске одредбе чини прешироким и неприхватљивим. Нарочито би парадоксална ситуација наступила када би оставилац након окончања претходног брака засновао нови, чинећи поклоне супружницима у оба брака. Да ли би тада све поклоне учињене супружницима требало урачунавати у ОВЗ, ма када они били учињени? Могу ли се и бивши и садашњи супружник сматрати законским наследницима у смислу наведене одредбе? Мислимо да не. Бивши супружник никако не улази у круг потенцијалних законских наследника, те би поклони учињени њему требали бити третираны као поклони трећем лицу, и урачунавали би се у ОВЗ само ако су учињени у последњој години живота.

Другачија је, међутим, ситуација када је брак престао смрћу једног супружника, а надживели супружник, сходно чл. 22 ЗОН, изгуби право наслеђа.³⁴ Како је супружник био потенцијални наследник у тренутку делације, али *не може* да наследи јер је спречен одлуком суда, поклони учињени њему било када увек би ушли у ОВЗ.

Може се поставити још једно веома интересантно питање: какав је третма дарова учињених привредном друштву чији је власник (или сувласник) законски наследник оставиоца, с обзиром да привредна друштва ни на који начин не могу бити законски наследници и да представљају самосталне правне субјекте, независне од свога власника. Остављајући у овом тренутку наведено питање отвореним, истичемо само да би законодавац и овакву ситуацију требао узети у обзир приликом дефинисања круга поклона који се прирачунавају у ОВЗ, јер је могућност изигравања интереса нужних наследника оваквим располагањима реална и велика.

2.2. (Не)оправданост разликовања правног положаја законских наследника и трећих лица, као оставиоцевих поклонопримаца

Неповољнији положај лица која улазе у круг законских наследника оставиоца може се објаснити тиме што због сродничких и брачних веза

може тражити враћање поклона учињених у току трајања заједничког живота у браку, када је њихова вредност несразмерно велика у односу на вредност заједничке имовине супружника, осим уколико би то представљало очигледну неправду за другог супружника, и када се ради о уобичајеним поклонима који се никад не враћају.

33 Д. Ђурђевић, Институције наследног права, Београд, 2010, стр. 217.

34 Таква могућност постоји када је: а) оставилац био поднео тужбу за развод брака, а након његове смрти се утврди да је тужба била основана, б) брак поништен након смрти оставиоца, из разлога познатих надживелом супружнику у моменту закључења брака и в) заједница живота између супружника била трајно престала, споразумно или кривицом надживелог супружника.

с оставиоцем имају бољи увид у његове имовинске прилике, те могу барем наслутити да се чињењем поклона угрожава или вређа право нужних наследника на нужни део.³⁵ Они своју савесност, у том смислу, не могу доказивати.³⁶

Нама се, ипак, чини да овако уопштenu теоријску конструкцију, којом се законско решење оправдава, животна свакодневица може непрестано демантовати. То је нарочито случај када су поклони учињени дуги низ година пре смрти (чије наступање је, само по себи, најчешће неизвесно), с обзиром да су имовинске прилике сваког лица променљиве. Не може се, наиме, очекивати да приликом пријема поклона, па чак ни када се ради о поклонима велике вредности, поклонопримац има свест о величини нужних делова, вредности имовине и онога што је преостало да би се нужни наследници намирили, а понајмање да претпостави да ли ће у случају повреде нужног дела неко од нужних наследника захтевати намирење нужног дела, или то право неће искористити.

Са друге стране, и временска одредница од годину дана за поклоне учињене трећим лицима сасвим је произвољна, и у функцији је превасходне заштите ове категорије поклонопримаца. Појединим „трећим лицима“ околности под којима се поклонодавац определио за чињење дарова могу бити далеко познатије него неким потенцијалним законским наследницима, јер са њима може бити у много ближним односима него са сродницима из друге или треће парентеле (то је нарочито случај са ванбрачним партнерима, потомцима ванбрачних партнера, истополним партнерима, али и блиским пријатељима и комшијама).

Ако законско решење посматрамо из угла законских наследника, видећемо да је правна извесност и њихово поуздање у сигурност правног промета итекако угрожено, док се, када су у питању трећа лица, правној сигурности даје превага у односу на интересе нужних наследника. Сматрамо да законодавац није учинио одговарајући баланс између ова два супротстављена интереса. Како би се та равнотежа пронашла, мишљења смо да треба изнаћи адекватне временске оквире у које би требало „сместити“ поклоне учињене законским наследницима и трећим лицима, а из којих нужни део може бити намирен. Када су у питању законски наследници, сматрамо да би у обрачунску вредност заоставштине требали ући они поклони који су даровани у периоду од десет последњих година живота оставиоца. Чини нам се да је овај временски период довољно дуг како би се спречило изигравање нужних наследника, а заштитило поуздање у сигурност правног промета поклонопримаца и ограничење воље поклонодавца свело у разумне оквире.³⁷ Када се ради о поклонима учињеним

³⁵ Д. Ђурђевић, *op. cit.* стр. 216.

³⁶ Видети: Одлука ВСС, Рев. 180/2003, од 28. 10. 2004. Наведено према: О. Антић, Д. Ђурђевић, *Приручник за наследно право*, Београд, 2009, стр. 126.

³⁷ „...Стога се у пракси догађа да поклонопримац користи као власник некретнину годинама пре смрти поклонодавца у коју улаже и повећава њену вредност, потом буде

трећим лицима, тај период би требало продужити на три године. Тиме би се омогућила већа заштита нужним наследницима, спречило изигравање њихових права,³⁸ а правна сигурност поклонопримаца који нису законски наследници не би била претерано нарушена.

Веома је спорна и оправданост решења по коме се под законским наследницима подразумевају сва лица која би према слову закона могла бити позвана на наслеђе. Ако се у обзир узме сврха установе нужног дела и читав систем норми који нужно наслеђивање уређују, овакво решење делује ваљано. Оно се може бранити и када су поклонопримци лица која припадају наследном реду из кога се наследници позивају на наслеђе, јер код њих постоји реална правна нада да ће постати наследници, због могућности злоупотреба оставиоца/поклонодавца.³⁹

Међутим, сродници оставиоца, крвни, изузетно и адоптивни, који уопште не припадају наследном реду из кога се наследници позивају на наслеђе, и који не могу имати очекивања да ће наследити поклонодавца, имају у сваком смислу те речи положај трећих лица. Осим тога, поклони њима учињени, а који не спадају у ред мањих уобичајених поклона, веома су ретки.

Узимајући у обзир идеју да у ОВЗ уђу поклони учињени трећим лицима у три последње године живота, чини нам се да би имало смисла „трећим лицима“ сматрати и оне потенцијалне наследнике оставиоца који се не налазе у наследном реду који се позива на наслеђе. Истовремено, поклони учињени у последњих десет година живота оставиоца лицима која припадају наследном реду из кога су наследници позвани да га наследе, без обзира да ли су и постали наследници, могли би доћи под удар закона за намирење повређеног нужног дела.

тужен при истеку рока од три године ради повреде нужног дела и након дуготрајне парнице (оптерећене бројним доказима те вештачењем вредности поклона), дође у ситуацију да након дугог периода власништва, враћа део поклона. Његова правна сигурност по протеклу веома дугог периода бива нарушена“. Ј. Боровац, *op. cit.* стр. 189-190.

38 Трећа лица којима је учињен поклон који не спада у ред мањих, уобичајених поклона, најчешће су лица са којима је оставилац био у веома блиским односима, често знатно ближим него са лицима из круга законских наследника. Стога, рок од годину дана сматрамо прекратким. Може се нпр. догодити да оставилац ванбрачној партнерки учини поклон велике вредности 13 месеци пред смрт, којим је располагао највећим делом своје имовине, запостављајући своје дете из претходног брака. Због кратког законског рока, овај поклон не би ушао у обрачунску вредност заоставштине, нити би се сматрало да је њиме повређен нужни део детета, с обзиром на узајамну ненаследивост ванбрачних партнера.

39 Нпр. поклонодавац има сина, кћер и унука од сина. Чињењем поклона унуку у периоду дужем од годину дана пре смрти, могао би избећи да ишта од своје имовине остави кћери, ако би се унук сматрао „трећим лицем“.

3. ОДРЕЂИВАЊЕ ВРЕДНОСТИ ПОКЛОНА

Параметри за утврђивање вредности поклоњеног добра одређени су законом, с обзиром да од момента чињења поклона, до израчунавања ОВЗ може проћи дуг временски период, услед чега могу наступити значајне промене у погледу стања и вредности поклоњеног добра. Приликом утврђивања вредности поклона полази се од стања поклоњеног добра у тренутку чињења поклона, а вредност поклона цени се према тренутку израчунавања ОВЗ.⁴⁰ Овакво решење, у условима нестабилних финансијских кретања који су мање-више константни на нашем простору, у већој мери штити интересе нужних наследника. Фиксирање стања поклона према времену чињења свакако је најправичније решење, којим се све касније измене на поклоњеном добру чине ирелевантним. Ваља нагласити да вредност поклона приликом његовог прирачунавања заоставштини, у зависности од тржишних прилика, врсте и природе саме ствари и разних других околности, може бити значајно мања или већа него што је била у тренутку чињења.⁴¹

За оцену момента када је поклон учињен није релевантан моменат закључења уговора, већ моменат када је поклонопримац поклоњено добро примио, односно стекао право својине на поклоњеној ствари.⁴² Следствено томе, поклон за случај смрти, када год да је закључен, увек улази у ОВЗ, с обзиром да поклонопримац поклоњено добро стиче тренутком смрти поклонодавца, те се и стање узима према моменту делације. Код одрицања од наслеђа у корист санаследника, уступљени наследни део стиче се давањем изјаве о његовом прихватању, а када се наследни део уговором бесплатно уступа трећем лицу, сматраће се да је поклон учињен тек његовом предајом након извршене деобе наследства.⁴³ Када се поклон састоји у отпуштању дуга, стање поклона биће утврђено према тренутку када се дужник сагласи са изјавом повериоца да од њега неће тражити испуњење обавезе,⁴⁴ као збир главнице дуга са припадајућом каматом,⁴⁵ а његова вредност, у зависности од новчаних кретања,

40 Видети: чл. 51 ЗОН.

41 Посебан проблем одређивања вредности поклона постоји код мешовитих, узајамних, па и ремунационих (наградних) и поклона са налогом или теретом. Разматрање овог проблема превазилази амбиције овог рада, те се нећемо детаљније упуштати у ову проблематику. Више: С. Перовић, Облигационо право, стр. 604-605; А. Perkušić, В. Ivančić, Ugovor o darovanju nekretnine de lege lata i de lege ferenda – pobijanje Paulijanskim tužbama, nasljednopravni i poreznopravni aspekt, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 2/2005, стр. 917-919.

42 Тако: М. Крећ, Ђ. Равић, *op. cit.* стр. 119; О. Антић, З. Балиновац, *op. cit.* стр. 257; Д. Ђурђевић, *op. cit.* стр. 216. Постоје и схватања да је овај тренутак меродаван ако уговор није сачињен у писаној форми, у ком случају би се поклон сматрао учињеним моментом закључења уговора. Б. Благојевић, Наследно право у Југославији, Београд, 1976, стр. 394.

43 Видети: чл. 231 ст. 3 ЗОН.

44 Видети: чл. 344 ЗОО.

45 С. Сворцан, *op. cit.* стр. 145.

биће ревалоризована према тренутку израчунавања обрачунске вредности заоставштине.

Новчана противвредност ствари, ако о томе не постоји сагласност наследника, утврђује се вештачењем у оставинском или парничном поступку.⁴⁶ Ако се поклон састоји у новцу, у обзир се не узима његова номинална, већ унутрашња вредност према тренутку поклањања.⁴⁷

Вредност поклона који се састоји у осигурању у корист поклонопримца, одређује се на основу два критеријума. Поклон ће бити једнак збиру уплаћених премија, када је он мањи од износа осигуране суме. Ако је, пак, збир уплаћених премија већи од осигуране суме, осигурана сума узмеће се као поклон,⁴⁸ с обзиром да разлика између уплаћених премија и осигуране суме припада осигуравачу, а не поклонопримцу.

Ваља, свакако, нагласити да се у пракси судови сусрећу са великим проблемима када је у питању доказивање постојања и утврђивање вредности учињених поклона. Обрачунска вредност заоставштине, вредност нужног дела, обим повреде и начин намирења у директној су зависности од истинитог утврђивања вредности свих поклона који долазе под удар закона. Фактички, нужни део се остварује углавном на поклоњеним некретнинама, због писмене форме у којој се сачињавају уговори о промету непокретности. Када писаног трага нема, а то је најчешће случај са поклањањем новца, драгоцености, али и неких других вредних покретних ствари, могућност њиховог доказивања, а нарочито доказивања вредности поклона, значајно је умањена. Ова околност свакако ставља различите поклонопримце у неравноправан положај, јер се може доћи у ситуацију да неки поклонопримци уопште не учествују у намирењу нужног дела, иако би на то били дужни.

4. ДОБРОЧИНА ДАВАЊА КОЈА НЕ УЛАЗЕ У ОБРАЧУНСКУ ВРЕДНОСТ ЗАОСТАВШТИНЕ

Осим поклона трећим лицима који нису учињени у задњој години живота оставиоца, из одређених правно-политичких разлога у члану 49 ЗОН-а предвиђено је да се приликом израчунавања обрачунске вредности заоставштине не узимају у обзир још нека оставиочева добродина давања. Интерес нужних наследника свакако јесте да се у основицу за израчунавање нужног дела прирачунају сва оставиочева добродина располагања. Шири друштвени интерес

⁴⁶ И. Бабић, Коментар Закона о наслеђивању, Београд, 2005, стр. 116.

⁴⁷ Н. Стојановић, Остваривање и заштита права на нужни део урачунавањем поклона и испорука у законски наследни део и нужни део, у: „Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије“, тематски зборник радова, Ниш, 2008, стр. 241.

⁴⁸ Видети: чл. 52 ЗОН.

да одређена бесплатна давања остану неокрњена ипак је превладао у односу на тешњу за свеобухватном заштитом нужних наследника.

Тако, нужни наследници не могу бити намирени из добара отуђених уговором о уступању и расподели имовине за живота. Услов пуноважности овог, по правилу доброчиног уговора,⁴⁹ јесте сагласност воља уступиоца/претка и свих потомака који би према правилима редовног законског наслеђивања били позвани да га наследе, у погледу уступања и расподеле дела или целокупне имовине потомцима.⁵⁰ Будући да су саговорачи уступиоца лица која су његови нужни наследници, својом сагласношћу да на основу овог уговора добију вредност која је мања од нужног дела који би им по закону припао, или да не добију ништа, себе лишавају могућности да захтевају нужни део. Само у случају када се са уступањем и расподелом имовине није сагласио неки потомак који је постао наследник, дошло би до конверзије овог уговора у поклон.⁵¹ До делимичне конверзије уговора о уступању и расподели имовине за живота у уговор о поклону могло би доћи када супружник уступиоца није обухваћен уговором. У том случају делови имовине уступљене потомцима сматрали би се поклоном само у односу на супружника, те би супружник своје право на нужни део могао да оствари из уступљене имовине.⁵²

У основицу за израчунавање нужног дела не улазе ни трошкови издржавања и школовања законских наследника. У литератури се истиче да трошкови издржавања неће бити урачунати у ОВЗ само у оној мери у којој су били одраз стварних потреба законског наследника.⁵³ У мери у којој би трошкови издржавања превазишли потребе издржаваног лица, били би урачунати у ОВЗ. У погледу трошкова учињених за школовање законских наследника, у литератури постоје значајна размимоилажења. Према једном становишту, које за полазну основу има ширу заштиту нужних наследника, изузети би били само трошкови основног школовања.⁵⁴ Према другом схватању у ОВЗ не би се урачунавали сви трошкови школовања до навршене 26. године законског наследника,⁵⁵ а

49 Када овај уговор садржи елементе теретног правног посла, дакле када и на страни потомака као пријемника постоји одређена обавеза, која не превладава добротину компоненту, такав уговор сматрао би се врстом мешовитог поклона. О. Антић, Именовани и неименовани уговори у савременом облигационом праву, Анали Правног факултета у Београду, бр. 1-2/2004, стр. 102.

50 Видети: чл. 183 ЗОН.

51 Видети: чл. 187 ЗОН.

52 Арг. из чл. 189 ст. 2 ЗОН.

53 Видети: О. Антић, З. Балиновац, *op. cit.* стр. 255; Н. Стојановић, *Наследно право*, Ниш, 2011, стр. 161, фуснота 81.

54 Видети: О. Антић, З. Балиновац, *op. cit.* стр. 254-255.

55 С. Сворцан, *op. cit.* стр. 142. Критикујући став да се под изразом „школовање“ сматра само обавезно школовање, аутор истиче да тако што не произилази ни из језичког значења,

има и мишљења да се у ОВЗ не би требало урачунати све оно што је утрошено за издржавање или школовање законског наследника, без обзира на њихову вредност.⁵⁶

Нужни део не може бити намирен ни из поклона учињених у добротворне и друге општекорисне сврхе. Овде се најчешће мисли да издатке учињене ради изградње, обнове или реконструкције школа, вртића, болница, верских објеката, домова за децу и стара лица, донације Црвеном крсту, библиотекама и сл. Сматрамо да у ову категорију треба да уђу и давања учињена за лечење или друге специјалне потребе било ком лицу према коме оставилац није имао законску обавезу издржавања, с обзиром да се таква давања чине из алтруистичких побуда и имају добротворни карактер. Међутим, ако се докаже да су давања у општекорисне сврхе чињена са намером да се оштете нужни наследници, такви поклони могли би бити поништени, и самим тим постали би део ОВЗ.⁵⁷

Мањи уобичајени поклони, који се чине у пригодним приликама (рођендани, свадбе, славе итд.), такође не улазе у ОВЗ. Ради се само о поклонима мале вредности, док ће поклони веће вредности ући у основицу за утврђивање вредности нужног дела. Оцена вредносног момента поклона зависи и од прилика у одређеној средини, а свакако и од вредности заоставштине и породичних имовинских прилика.

Може се поставити питање да ли се наградни поклони, као специфичан модалитет уговора о поклону, којим се једно лице награђује за радњу или услугу која је користила поклонопримцу, урачунавају у ОВЗ. Чини нам се прихватљив став изнет у савременој доктрини, утемељен на чл. 282 ЗОО, да се ови поклони не би могли побијати због повреде нужног дела, ако су сразмерни имовинским приликама поклонодавца.⁵⁸ Али, ако је наградни поклон несразмерне вредности у односу на вредност заоставштине, могао би се побијати ради намирења нужног дела.

Коначно, поклоном се никада не може сматрати оно што је давалац издржавања стекао на темељу пуноважног уговора о доживотном издржавању, без обзира на дужину трајања уговора и узајамну вредност престација. Вредност отуђеног никада не улази у ОВЗ примаоца издржавања, с обзиром да је реч о теретном и алеаторном правном послу, код кога постоји неизвесност како

нити из циља норме. Свој став аутор образлаже чињеницом да је школовање процес који траје годинама, а да се издаци за школовање, без обзира на ниво образовања, никада не чине са намером да се изиграју нужни наследници. Стога, трошкови целокупног школовања требали би остати изван ОВЗ.

⁵⁶ Ј. Боровац, *op. cit.* стр. 185.

⁵⁷ Тако и: О. Антић, Слобода завештања и нужни део, стр. 321.

⁵⁸ М. Ђурђевић, Наградни поклон, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2011, стр. 174 и даље.

у погледу трајања уговорног односа, тако и у погледу вредности узајамних чинидби.⁵⁹

Закључак

Законске одредбе којима се уређује установа нужног дела конструисане су тако да остваре два основна захтева: 1. да се ограничи слобода бесплатних располагања оставиоца, којима би он могао угрозити материјални положај њему најближих лица – нужних наследника, што је примарни циљ, али и 2. да слобода располагања ипак не буде превише сужена, како правна сигурност стицалаца из добротинних правних послова не би била угрожена. Приликом одређивања да ли, и у којој мери нужни део може бити намирен и из учињених поклона, сваки законодавац налази се у дилеми у којој мери ограничити слободу добротинног располагања оставиоца пословима *inter vivos*, и како успоставити адекватан баланс између заштите интереса нужних наследника, са једне, и заштите интереса поклонопримаца, са друге стране. Наведени разлози проблем регулисања улоге поклона у намиривању повређеног нужног дела, обим захвата у поклоњена добра, начин и редослед намирења из поклоњених добара, чине веома комплексним.

Нужни део бива повређен само поклонима који улазе у обрачунску вредност заоставштине, у мери у којој њихова вредност премаша расположиви део заоставштине. Анализирајући поједина решења којима је законодавац прибеглао, мишљења смо да има места корекцијама у правцу редефинисања постављених временских оквира, када се ради о поклонима учињеним законским наследницима оставиоца и лицима која то нису, а која улазе у основицу за исказивање вредности нужног дела. Дајући примат заштити нужних наследника и спречавању изигравања нужног дела,⁶⁰ наш законодавац определио се за компромисно решење према коме се нужни део обезбеђује из свих поклона учињених законским наследницима, као и из поклона учињених трећим лицима у последњој години живота. Постојеће решење у веома неравноправан положај ставља поклонопримце из круга законских наследника, а у односу на нужне наследнике њихову правну позицију чини крајње неизвесном. Узимајући у обзир поштовање принципа правне сигурности и извесности у правном промету, а водећи рачуна и о адекватној заштити нужних наследника, чини нам се прихватљивим решење према којем би нужни део могао бити повређен

⁵⁹ Аргумент за ову тврдњу изводимо из чл. 195 ЗОН. Тако и: Одлука VCC, Рев. 3158/2005, од 20. 04. 2006. Извор. О. Антић, Д. Ђурђевић, *op. cit.* стр. 122.

⁶⁰ Треба истаћи да су у нашем праву границе заштите нужних наследника широко постављене. То се може уочити не само кроз правила о обиму добротинних располагања која улазе у ОВЗ, и из којих се нужни део може намирити, већ и из правила којима се одређује веома широк круг нужних наследника, а међу њима и веома широк круг апсолутних нужних наследника, што све утиче на обим ограничења оставиоцевих бесплатних располагања.

поклонима учињеним законским наследницима у десет последњих година живота оставиоца, као и поклонима учињеним трећим лицима у три последње године живота.

Посебно питање које се поставља јесте ко се све сматра законским наследницима, а ко трећим лицима, у контексту норми којима се израчунава обрачунска вредност заоставштине. Иако законска формулација имплицира, како би се ефикасније заштитили нужни наследници, да се под законским наследницима сматрају сва она лица која улазе у круг оних који могу бити позвани на наслеђе на основу закона, мишљења смо да би овакво решење требало кориговати у правцу да се под законским наследницима сматрају само она лица која припадају наследном реду који из кога су наследници позвани да наследе. Наиме, ова лица, без обзира да ли су и постали наследници, имају реалну прану наду да ће и постати наследници, а осим тога оваквим опредељењем могле би се предупредити евентуалне злоупотребе од стране поклонодавца. Трећим лицима, осим оних који се налазе ван круга законских наследницима, сматрали би се и поклонопримци који јесу потенцијални законски наследници оставиоца, али не припадају наследном реду који *in concreto* наслеђује.

Резиме

Да би се утврдило постојање повреде нужног дела мора се најпре приступити израчунавању обрачунске вредности заоставштине, рачунске категорије која осим чисте вредности заоставштине у себе инкорпорира и законом дефинисани круг оставиоачних бесплатних располагања *inter vivos*. Полазећи од тежње да што потпуније заштити интересе нужних наследника, али и да ипак у разумне оквире сведе ограничење слободе бестеретног располагања и не угрози превише правну сигурност поклонопримаца, законодавац утврђује који поклони улазе у основицу за израчунавање нужног дела. Разматрајући актуелно решење према коме у обрачунску вредност улазе поклони учињени законским наследницима било када, а трећим лицима у последњој години живота оставиоца, и разлоге који су руководили законодавца да значајно привилегује трећа лица као поклонопримце, изнели смо став да је овакво решење неправично и да угрожава правну сигурност лица из круга законских наследника. Мишљења смо да би временски оквир у који су поклони смештени требало преобликовати тако да се нужни део може намирити из поклона учињених законским наследницима учињеним у десет последњих година, а трећим лицима у три последње године живота оставиоца. Поред тога, налазећи да је законска формулација о томе ко се све сматра нужним наследница преширока, изнели смо становиште да би у круг законских наследника *de lege ferenda* требала ући само она лица која се налазе у наследном реду који се у конкретном случају позива на наслеђе, а не сви потенцијални законски наследници, као што је то сада случај.

Novak Krstić, LL.M.
*Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Niš*

Including Gifts in the Assessed Value of the Succession Estate

Summary

The assessed value of the succession estate is a special mathematical category which is used as the basis for calculating the value of a single compulsory (forced) portion of the succession state; it is also applied in the process of establishing whether the decedent (donor) has violated the forced portion of the succession estate by gratuitous disposition of the succession estate. In this paper, the author focuses on the following issues: which gifts shall be included in the assessed value of the succession estate and which gifts shall be excluded from this calculation; whether it is justifiable to make a distinction between donations which are given to legal heirs and those given to third parties in terms of their inclusion in the assessed value of the succession estate and whether it is possible to settle the forced portion from the value of these gifts; who is considered to be a legal heir and a third party; and whether these legal solutions undermine the legal certainty of the donees.

Key words: *assessed value of the succession estate, gifts (donatio), forced portion*